

PR5 – ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОЛИТИКИТЕ

относно дигитализацията в кариерното ориентиране и консултиране

Еразъм+: КА2 - Партньорства за сътрудничество | ПОО

2021-1-AT01-KA220-VET-000033371

ПРОЕКТЕН КОНСОРЦИУМ

KARBON
CONSULTING
TRAINING
SUSTAINING

KARBON Consulting GbmH
<https://karbon-consulting.eu/>

bFlow - Флориан Брунер
<https://bflow.at>

**Centro per lo Sviluppo
Creativo „Danilo Dolci“**
www.danilodolci.org

фондация на бизнеса за образованието

**Фондация на бизнеса
за образованието**
www.fbo.bg

**Volkshochschule im
Landkreis Cham eV**

<https://www.vhs-cham.de/>

Този документ е разработен от Volkshochschule im Landkreis Cham eV, като отговорен партньор за PR5 на 2-годишния проект Erasmus+, Key Action 2 Cooperation Partnerships за ПОО „OCCAY – Online Career Counselling Academy“, съфинансиран с финансовата подкрепа на Европейска комисия.

Подкрепата на Европейската комисия за изготвянето на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите, и Комисията не може да бъде държана отговорна за каквото и да е използване на информацията, съдържаща се в нея.

Съдържание

I. ВЪВЕДЕНИЕ	6
II. КОНТЕКСТ НА ПРЕПОРЪКИТЕ	7
III. ПОЛЗИ ОТ ИКТ ЗА ПРАКТИКАТА ЗА КАРИЕРНО КОНСУЛТИРАНЕ И ЗА ОБЩЕСТВОТО КАТО 7	
IV. ПОСЛЕДСТВИЯ ЗА РАЗРАБОТВАЩИТЕ ПОЛИТИЦИ В ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕС	8
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1: ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРАВНА РАМКА И ФИНАНСИРАНЕ ЗА СИСТЕМНО ИНТЕГРИРАНЕ НА ИКТ В КАРИЕРНОТО ОРИЕНТИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ	8
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2: ВЪВЕЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ ЗА СЪБИРАНЕ НА ДОКАЗАТЕЛСТВЕНА БАЗА И ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО	9
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3: НАСЪРЧАВАНЕ НА ПО-НАТАТЪШНОТО РАЗВИТИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА И ИЗПОЛЗВАНЕТО НА СЪВРЕМЕННИ ТЕХНОЛОГИИ	10
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4: ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪП ДО ИЗВЪРШЕНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПАЗАРА НА ТРУДА	10
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 5: НАСЪРЧАВАНЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОПЦИОНАЛИЗИРАНЕ НА УСИЛИЯТА ЗА КООРДИНАЦИЯ	11
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 6: ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЯТА НА КАРИЕРНИТЕ КОНСУЛТАНТИ ЧРЕЗ СТАНДАРТИЗАЦИЯ И ЦЕЛЕВИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ МЕРКИ	12
ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 7: СЪЗДАВАНЕ НА СТИМУЛИ ЗА ДОСТАВЧИЦИ НА КАРИЕРНИ УСЛУГИ ЗА ПРЕДПРИЕМАНЕ НА МЕРКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНА	13
V. ПОДХОД НА ОССАУ КЪМ УСЛУГИТЕ ЗА ОРИЕНТИРАНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ И КАРИЕРНИ УСЛУГИ	13
VI. ДОПЪЛНИТЕЛНИ ЗАБЕЛЕЖКИ	14
VII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	15
Приложение 1. Специфични за всяка страна препоръки	16
Препратки	19

Настоящите Препоръки са адресирани до представителите на публичните власти в страните-членки на Европейския съюз, които отговарят за разработването на политики и стратегически документи, регулиращи областта на кариерното ориентиране и консултиране. Препоръките имат за цел да улеснят включването на дигитални решения в ежедневноната практика на кариерните консултанти и да допринесат за професионализацията на практикуващите ориентиране в контекста на дигиталните умения.

Предложените области на интервенция са следните:

Приоритетна област 1: Осигуряване на правна рамка и финансиране за системното интегриране на ИКТ в кариерното ориентиране и консултиране

Приоритетна област 2: Въвеждане на механизми за събиране на доказателствена база и осигуряване на качеството

Приоритетна област 3: Насърчаване на по-нататъшното развитие на инфраструктурата и използването на съвременни технологии

Приоритетна област 4: Осигуряване на достъп до изчерпателна информация за пазара на труда

Приоритетна област 5: Насърчаване на сътрудничеството между заинтересованите страни и рационализиране на координационните усилия

Приоритетна област 6: Осигуряване на професионализацията на кариерните консултанти чрез стандартизация и целеви образователни мерки

Приоритетна област 7: Създаване на стимули за доставчиците на кариерни услуги да предприемат мерки за управление на промените

Препоръките са резултат от съвместната работа на консорциума по проекта OCCAY. OCCAY или Online Career Counseling Academy е проект, финансиран от Erasmus+, изпълняван от KARBON Consulting GmbH (Австрия), Volkshochschule im Landkreis Cham eV (Германия), bFlow Webdesign (Австрия), Centro per lo Sviluppo Creativo "Danilo Dolci" (Италия) и Фондация на бизнеса за образованието (България). Проектът помага на кариерните консултанти да оценят и подобрят дигиталните си умения, да се ориентират в дигиталния свят с увереност и да предоставят професионални онлайн кариерни консултации.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Ролята на услугите за кариерно ориентиране и консултиране в живота на хората и обществото като цяло не може да бъде подценявана. Кариерната подкрепа допринася за личната реализация; помага на гражданите да развият умения за управление на кариерата и други компетенции чрез повишаване на уменията и преквалификация; подобрява способността на клиентите да вземат информирани решения относно техните кариерни пътеки въз основа на наличната информация за пазара на труда и професиите; дава възможност на хората да управляват прехода между образование, заетост и безработица и много други.

Стабилно нарастващата роля на технологиите в кариерното ориентиране и консултиране стана очевидна още преди пристигането на пандемията. Тенденцията към дигитална трансформация в ориентирането има своите корени в множество социални и икономически развития: бърз технологичен напредък, променящи се нужди на пазара на труда, изчезващи и възникващи работни места, нови форми на работа (като дистанционна работа), нарастваща мобилност на работната сила и други. Пандемията от COVID-19 засили тези тенденции и подтикна трансформацията на услугите за ориентиране, тъй като повечето кариерни консултанти трябваше да преминат от услуги лице в лице или хибридни услуги към предоставяне от разстояние.

Отделно от това през последните десетилетия кариерното ориентиране и консултиране претърпя промяна от ориентиран от доставчика подход, основан най-вече на предоставяне на кариерна информация, към ориентиран към търсенето или ориентиран към гражданите подход, основан на активна подкрепа, сътрудничество и индивидуализация.

В този смисъл технологията може да се разглежда като инструмент за повишаване на качеството и уместността на услугите за ориентиране и за подобряване на тяхната достъпност, тъй като те помагат да се достигне до лицата, които не могат да се възползват от услугите лице в лице по някаква причина.

Въпреки нарастващия брой и формати на предоставяне на услуги от разстояние, пейзажът на услугите за онлайн ориентиране все още остава доста фрагментиран. Освен това дигиталният преход изисква преразглеждане на ролята на кариерните консултанти и препроектиране на предоставянето на ориентиране по системен начин.

Такава трансформация изисква холистични и всеобхватни мерки на различни нива и в различни области – на първо място, постоянен ангажимент от страна на политиците, отразен в цялостни и последователни стратегии, правни рамки и препоръки. Това съображение постави основата за разработването на дадените препоръки за политиката.

КОНТЕКСТ НА ПРЕПОРЪКИТЕ

Разработването на Препоръките беше информирано от анализа на нуждите, извършен от консорциума по проекта OCCAY сред консултанти по кариерно ориентиране в Австрия, Германия, Италия и България ¹.

Анализът на нуждите беше извършен на две фази. На първия етап 440 консултанти на кариери оцениха собственото си ниво на дигитални компетентности, като приложиха инструмента за самооценка OCCAY; резултатите от самооценката бяха събрани в доклад, очертаващ основните пропуски в дигиталните умения на респондентите. На втория етап партньорите проведоха серия от фокус групи с 39 участници от кариерните специалисти. Резултатите от самооценката и обратната връзка, събрана по време на фокус групите, дадоха представа за предизвикателствата, пред които са изправени консултантите по кариерно ориентиране след настъпването на пандемията от COVID-19, идентифицираха пропуските в знанията и необходимата подкрепа; те формираха доказателствена база за разработването на Препоръките.

Ключовите изводи от анализа на потребностите бяха допълнително обсъдени с практики (служители от публичните служби по заетостта, частни кариерни консултанти, представители на институции за ПОО) по време на експертна кръгла маса, проведена в Брюксел през май 2023 г. Участниците предоставиха своите гледни точки и виждания по темата за дигитална трансформация в кариерното ориентиране и консултиране.

Накрая бяха анализирани стратегически документи, политически насоки и научни статии, публикувани от Европейската комисия, CEDEFOP, OECD, ILO и други; те до голяма степен потвърдиха основните констатации от анализа на нуждите и дискусиата на кръглата маса. Те бяха превърнати в конкретни препоръки за създателите на политики в европейските държави-членки, посочени в §3 *Последици за създателите на политики в държавите-членки на ЕС* и разделени на съответните *приоритетни области*. Освен това, Приложение 1 съдържа препоръки за страните от партньорството на OCCAY (Австрия, България, Германия и Италия).

II. ПОЛЗИ ОТ ИКТ ЗА ПРАКТИКАТА ЗА КАРИЕРНО КОНСУЛТИРАНЕ И ЗА ОБЩЕСТВОТО КАТО ШИРОКО

Холистичното и систематично внедряване на дигитални решения в услугите за ориентиране може да донесе ползи за всички страни: те могат да улеснят ежедневната работа на кариерните консултанти, да разширят възможностите за техните клиенти и да допринесат за икономическото развитие на конкретна страна, като подобряват нейните перспективи за кариера граждани.

На оперативното ниво (т.е. във връзка с ежедневната практика на кариерните консултанти) съвременната технология предлага следните възможности:

- (1) Дигиталните инструменти могат да се използват за установяване и поддържане на контакт с клиенти, като по този начин се поддържа взаимодействието лице в лице;
- (2) ИКТ могат да служат като средство за предоставяне на информация, разработване на съдържание и действително предоставяне на консултантски услуги;
- (3) Дигиталната технология може да се използва за административни цели, като например създаване на досие на клиент, съхранение на данни, препоръки;

¹ Докладът с резултатите от анализа на нуждите е достъпен на следния линк: <https://occay.eu/self-assessment-grid/>.

- (4) Информационните и комуникационни технологии улесняват събирането на статистически данни и обобщаването на информация за пазара на труда;
- (5) Технологията може да послужи за целите на саморекламата и повишаването на осведомеността относно услугите на кариерен консултант;
- (6) ИКТ улесняват самопомощта и самообслужването чрез автоматизирани решения (например инструменти за самооценка или предоставяне на кариерна информация);
- (7) Дигиталните инструменти могат да стимулират съвместно проучване на кариерата и съвместна кариера, т.е. обмен на опит и съвместно изграждане на свързани с кариерата знания между членовете на общността.

В по-широк мащаб, в контекста на ползите за консултантите, техните клиенти и обществото като цяло, дигиталните решения предлагат следните предимства:

- (1) Информационните и комуникационните технологии премахват времевите и пространствените ограничения, като повишават достъпността и ефективността на услугите за ориентиране;
- (2) Дигитализацията предлага множество методи за предоставяне на консултантски услуги, особено по отношение на разработването на съдържание и използването на аудио-визуални инструменти;
- (3) Дигиталните технологии позволяват създаването на по-висококачествени, цялостни и ориентирани към потребителя услуги, базирани на реалните нужди на клиентите;
- (4) Използването на ИКТ в кариерното осигуряване води до по-ниски разходи и подобрена рентабилност на услугите;
- (5) Информационните и комуникационните технологии имат голям интегративен потенциал: могат да служат като инструмент за създаване на взаимодействие между услуги, обмен на информация и улесняване на прехода между образование, заетост и безработица, валидиране на неформално и неофициално придобити умения;
- (6) Дигиталните технологии имат потенциала да разширят достъпа до услуги за кариерно развитие за уязвими групи, като жители на отдалечени райони или лица с ограничена подвижност.

III. ПОСЛЕДСТВИЯ ЗА ПОЛИТИКИТЕ В ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕС

Като взема предвид значението на развитието на дигиталните умения на гражданите за конкурентоспособността на европейските икономики и ползите, които предоставянето на технологично подпомогнати кариерни услуги носи, консорциумът по проекта OCCAY приканва държавите-членки да обмислят прилагането на следните мерки:

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1: ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРАВНА РАМКА И ФИНАНСИРАНЕ ЗА СИСТЕМНО ИНТЕГРИРАНЕ НА ИКТ В КАРИЕРНОТО ОРИЕНТИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

Законовите разпоредби са в основата на работата на всички професионалисти, включително консултантите по кариерно ориентиране. Интегрирането на ИКТ в услугите, насочени към кариерното ориентиране следва да бъде отразено и в правните документи, политики и рамки, което ще рационализира този процес на ниво практики.

Поради това държавите-членки на ЕС се приканват да вземат предвид следното:

- (1) Публичните органи следва да поемат стратегическо ръководство в разработването/адаптирането на политики за ориентиране през целия живот в

контекста на дигитализацията, за да се преодолее фрагментирането на политиката и дублирането на усилията;

- (2) Интегрирането на информационни и комуникационни технологии в кариерното ориентиране и консултиране трябва да се разглежда в по-широк контекст на електронното управление, за да се осигури съгласуваност на услугите;
- (3) Кариерните услуги, базирани на ИКТ, следва да бъдат интегрирани и регулирани от националните системи за осигуряване на качеството;
- (4) Цялостното и систематично интегриране на технологиите в кариерното консултиране изисква междусекторно споразумение на министерско ниво и съвместно разработена концептуална рамка за предоставяне на компютърни и интернет базирани услуги за ориентиране;
- (5) Тези споразумения и рамки следва да бъдат допълнително разширени в плановете за развитие, очертаващи участващите заинтересовани страни, техните ангажименти и отговорности, наличните ресурси и други разпоредби;
- (6) Интегрирането на информационни и комуникационни технологии в кариерното ориентиране и консултиране изисква инвестиции в инфраструктура и техническа поддръжка, повишаване на уменията на практикуващите ориентиране и разширяване на обществения достъп до онлайн услуги;
- (7) Поради ограничения размер на финансирането, решението за инвестиции трябва да се основава на доказана ефективност на избрани дигитални инструменти и услуги;
- (8) Публичните органи и други органи трябва да предоставят ясни насоки за киберсигурност за предоставяне на кариерно ориентиране, включително инструкции за безопасно управление на лични данни, защита на хардуер и софтуер, криптиране на данни, използване на облачни услуги и други.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2: ВЪВЕЖДАНЕ НА МЕХАНИЗМИ ЗА СЪБИРАНЕ НА ДОКАЗАТЕЛСТВЕНА БАЗА И ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО

Целта на преразглеждането на политиките за ориентиране през целия живот в контекста на дигиталната трансформация е да се модернизират практиките за кариерно консултиране и да се подобри достъпът до подходящи и висококачествени услуги.

Преди да приемат нови или да преразгледат съществуващите политики, да инициират инфраструктурни проекти или да вземат решения за финансиране, държавите-членки на ЕС трябва да предприемат следните мерки:

- (1) инициране на изследвания и оценка за събиране на солидна база от доказателства, които трябва да са в основата на процеса на вземане на решения;
- (2) анализира готовността на кариерното ориентиране да интегрира дигитални решения чрез оценка на съществуващата инфраструктура, оценка на уменията и нагласите на практиките и идентифициране на съществуващи пропуски в настоящите знания;
- (3) събира данни за текущите практики за ориентиране и нивото на вграждане на дигитални инструменти в услугите за кариерно консултиране;
- (4) картографиране на съществуващи технологично подпомогнати практики за кариерно консултиране и събиране на надеждни доказателства за тяхното въздействие;
- (5) инициране на разработването на общи насоки и критерии за качество за предоставяне на базирани на ИКТ услуги за ориентиране в рамките на по-широка национална система за осигуряване на качество;

- (6) въвеждане на минимални стандарти за мониторинг, за да се анализират редовно резултатите и въздействието на базираните на технологията интервенции за кариерно развитие.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3: НАСЪРЧАВАНЕ НА ПО-НАТАТЪШНОТО РАЗВИТИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА И ИЗПОЛЗВАНЕТО НА СЪВРЕМЕННИ ТЕХНОЛОГИИ

Ефективните интервенции за кариерно развитие, базирани на ИКТ, разчитат в голяма степен на стабилна техническа инфраструктура; те могат да бъдат допълнително подобрени чрез използването на съвременни технологии (изкуствен интелект, големи данни, блокова верига, игровизация и инструменти за виртуална реалност).

С оглед на постоянния технологичен прогрес, държавите-членки на ЕС се насърчават да:

- (1) засилване на развитието и подобряването на ИКТ инфраструктурата, необходима за предоставяне на хибридни или онлайн консултантски услуги по ефективен начин, като същевременно се обръща специално внимание на сигурността и защитата на инфраструктурата;
- (2) създаване на условия за повишаване на достъпността до интернет и разширяване на достъпа до компютри, планшети и мобилни телефони за потребителите на услуги за кариерно консултиране (в учебни заведения, служби по заетостта, библиотеки и др.);
- (3) насърчаване на публично-частните партньорства за улесняване на развитието на инфраструктурата и разширяване на достъпа до оборудване;
- (4) подкрепят използването на изкуствен интелект във и за услуги за ориентиране, като се има предвид, че качеството на основните данни може да е лошо и че алгоритмите, които са в основата на ИИ, може да са обект на отклонения и недостатъчност на контекста;
- (5) обмислете използването на технологията за блокова верига, за да позволите на лицата да поемат пълен контрол върху личната си информация и да насърчите решения за децентрализирано управление;
- (6) насърчаване на използването на елементи на геймификация за развиване на умения за управление на кариерата, провеждане на работни симулации и други цели, което е особено подходящо за младата публика;
- (7) подпомагане на използването на виртуална реалност и инструменти за подобрена реалност в педагогическа среда и предоставяне на насоки;
- (8) възползвайте се от големите и отворени данни, за да съберете информация за съществуващи онлайн/хибридни услуги за кариерно консултиране и да съберете доказателства за тяхната ефективност.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4: ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪП ДО ИЗВЪРШЕНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПАЗАРА НА ТРУДА

За да предоставят висококачествени услуги за кариерно консултиране, практикуващите ориентиране трябва да имат достъп до актуална и изчерпателна информация за пазара на труда, включително текущите изисквания на пазара на труда и прогнозираните тенденции.

В този контекст държавите-членки на ЕС трябва да се стремят към:

- (1) възприемане на ориентиран към потребителя подход за представяне на информация за пазара на труда онлайн;

- (2) предоставяне на информация за пазара на труда със свободен достъп, която е представена по привлекателен начин, достъпна и лесна за използване;
- (3) подпомагане на включването на прогнозна информация, базирана на прогнози за умения или консултации с експерти;
- (4) допълване на конвенционалните базирани на проучвания методологии за събиране на информация за пазара на труда със съвременни технологии, като например изкуствен интелект, като се имат предвид техните ограничения и ангажиране на практики в разработването на такива инструменти.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 5: НАСЪРЧАВАНЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОПЦИОНАЛИЗИРАНЕ НА УСИЛИЯТА ЗА КООРДИНАЦИЯ

Преодоляването на фрагментацията и създаването на единни подходи към технологично базирани услуги за ориентиране изисква съвместни действия на различни заинтересовани страни. В тази връзка държавите-членки на ЕС се насърчават да:

- (1) инициране на диалог за преосмисляне на ролята и целта на ориентирането през целия живот в контекста на дигитализацията и ангажиране на широк кръг от заинтересовани страни в тази дискусия – публична администрация, доставчици на услуги, социални партньори и гражданско общество;
- (2) гарантиране на ангажираността на ключови министерства и агенции и насърчаване на междуправителственото сътрудничество при разработването и прилагането на съответните мерки;
- (3) рационализиране на ясното разделение на ролите, задачите и отговорностите при разработването, прилагането и мониторинга на съответните мерки;
- (4) насърчават координацията и сътрудничеството при предоставянето на кариерни услуги на национално, регионално и местно ниво и създават ефективни договорености за комуникация и обмен;
- (5) насърчаване на междусекторните партньорства между публичния, частния и третия сектор;
- (6) подобряване на взаимодействията между инструменти, практики и заинтересовани страни;
- (7) изследват потенциала за оперативна съвместимост на съществуващите системи за кариерно развитие, интерфейси и стандарти на приложения;
- (8) насърчаване на споделянето на информация и обмен на данни между услугите, като се вземат предвид проблемите, свързани с поверителността;
- (9) насърчаване на обмена на най-добри практики за технологично подпомагано кариерно ориентиране, за да се избегне „преоткриването на колелото“;
- (10) подчертават ролята на общините и обществените служби по заетостта в координирането на усилията на заинтересованите страни в ориентирането на местно ниво;
- (11) ангажиране на международни агенции и донорски организации при формулиране на политики и развитие на системи, насърчаване на сътрудничеството между заинтересованите страни, предоставяне на техническа помощ и финансова подкрепа, насърчаване на изследванията относно ориентирането.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 6: ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЯТА НА КАРИЕРНИТЕ КОНСУЛТАНТИ ЧРЕЗ СТАНДАРТИЗАЦИЯ И ЦЕЛЕВИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ МЕРКИ

Тъй като консултантите по кариерно ориентиране влизат в пряк контакт с клиенти, от изключително значение е те да притежават дигиталните умения, необходими за осигуряване на високо качество и ефективност на онлайн или хибридни услуги за ориентиране.

В този контекст политиците се призовават да:

- (1) инициират разработването на стандарти за компетентност, общи квалификации или други референтни рамки за кариерни консултанти по отношение на дигиталните умения или, ако такива стандарти вече са налични, ги преразглеждат с оглед на последните технологични разработки и новите тенденции в ориентирането през целия живот;
- (2) уверете се, че дигиталните компетенции са адекватно разгледани в първоначалното образование и обучение, непрекъснатото професионално развитие и обучението без откъсване от работа или на работното място. Те трябва:
  - (i) да бъдат оценени и акредитирани спрямо стандартите за осигуряване на качество на национално ниво;
  - (ii) да бъдат доставени чрез различни канали: лице в лице, смесено и онлайн;
  - (iii) обхващат следните компетенции, наред с други неща:
    - преглед на съществуващите технологии и тяхното въздействие върху методологията за предоставяне на услуги за ориентиране;
    - комбиниране на конвенционални услуги лице в лице с формати за доставка от разстояние;
    - правила за онлайн комуникация;
    - технологично подпомагана оценка на нуждите на клиентите;
    - инструменти за управление на информация, съхранение на данни, онлайн комуникация и сътрудничество, създаване на съдържание, наблюдение на напредъка на клиента;
    - подбор и тълкуване на информация за пазара на труда и професии, предоставена онлайн;
    - използване на технология за самомаркетинг (напр. установяване на присъствие в социалните медии) и разширяване на клиентската база, включително използването на анализ на данни;
    - преодоляване на технически проблеми;
    - подпомагане на клиенти при използването на дигитални инструменти.
  - (iv) да се обърне внимание на темата за киберсигурността по подходящ начин: кариерните консултанти трябва редовно да повишават уменията си по въпроси, свързани със сигурността на данните и поверителността, включително криптиране на данни, управление на пароли, антивирусен софтуер и др.;
- (3) приема законови разпоредби, предписващи годишни мерки за професионално развитие на кариерните консултанти в контекста на дигитализацията;
- (4) насърчаване на отношението „учене за учене“, насърчаващо консултантите по кариерно ориентиране редовно да разсъждават върху своите дигитални

компетентности и да предприемат мерки за покриване на съществуващите пропуски в знанията.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 7: СЪЗДАВАНЕ НА СТИМУЛИ ЗА ДОСТАВЧИЦИ НА КАРИЕРНИ УСЛУГИ ЗА ПРЕДПРИЕМАНЕ НА МЕРКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНА

Анализът на нуждите, извършен в началния етап на проект OCCAY, показва, че кариерните консултанти не са получили достатъчна подкрепа от своите работодатели по време на пандемията. Ръководството на организациите се фокусира най-вече върху осигуряването на техническата настройка, но предлага малко помощ по отношение на обучението или преодоляването на технически трудности.

Безпроблемното интегриране на информационните и комуникационните технологии в практиките за консултиране изисква постоянен ангажимент от страна на висшето ръководство – следователно държавите-членки на ЕС се насърчават да създадат стимули (включително финансови) за доставчиците на кариерни услуги да предприемат последователни мерки за управление на промените, включително, но не само:

- (1) възприемане на систематичен подход и разработване на всеобхватна стратегия за интегриране на дигиталните технологии в ежедневната работа и услугите за ориентиране;
- (2) осигуряване на институционална рамка за предоставяне на хибридни и дистанционни услуги (напр. разпоредби за домашния офис, защита на данните);
- (3) осигуряване на висококачествена техническа инфраструктура и техническа поддръжка;
- (4) разработване и приемане на цялостна стратегия за киберсигурност, обхващаща мерки от техническата поддръжка на оборудването до безопасното боравене с личните данни на клиентите;
- (5) оценяване на дигиталните умения на новоназначени и настоящи членове на персонала и предлагане на редовни мерки за повишаване на уменията, включително възможности за партньорско обучение и наставничество;
- (6) включване на практики във вземането на решения относно избора на дигитални инструменти и редовна оценка на кариерни услуги, базирани на ИКТ.

IV. ПОДХОД НА OCCAY КЪМ УСЛУГИТЕ ЗА ОРИЕНТИРАНЕ И КАРИЕРНИ УСЛУГИ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Както бе споменато по-горе, информираното вземане на решения трябва да се основава на картографиране на съществуващи хибридни и/или онлайн услуги за кариерно ориентиране и анализ на тяхната уместност и ефективност.

В този смисъл инициативата OCCAY може да послужи като пример как подобряването на дигиталните умения на кариерните консултанти и включването на технологии в услугите за ориентиране може да бъде разгледано по цялостен и холистичен начин:

- (1) Решетката за самооценка, разработена въз основа на Рамката за дигитална компетентност за граждани (DigComp), има за цел да помогне на кариерните консултанти да оценят нивото на своите дигитални компетентности в пет области: Информационна грамотност и данни, Комуникация и сътрудничество, Създаване на дигитално съдържание, Безопасност и Проблем -Решаване. Инструментът включва работни сценарии от реалния живот и специфични въпроси за самооценка, които трябва да помогнат на потребителите да идентифицират и преодолеят съществуващите пропуски в дигиталните умения.

- (2) Хибридният обучителен курс на OCCAY има за цел да екипира кариерните консултанти с дигиталните умения, необходими за предоставяне на онлайн или смесени услуги за ориентиране по най-ефективния начин. Курсът има модулна структура и обхваща различни теми от инструменти за комуникация и сътрудничество до онлайн консултиране и дигитална здравна грамотност.
- (3) Онлайн инструментът за консултиране е дигитално решение, което е съобразено с нуждите на дистанционното кариерно консултиране. Този персонализиран инструмент покрива четири области в процеса на консултиране, които са необходими, за да бъде успешно сътрудничеството между консултанта и клиента: комуникация, информация, инструменти за работа и инструменти за консултиране. Инструментът е интуитивен за използване и отговаря на правилата за защита на данните.
- (4) Стратегическият наръчник на OCCAY има за цел да помогне на за организациите, предлагащи образователно и кариерно консултиране да разработят стабилна стратегия за управление на промените за прилагане на дигитални технологии и онлайн услуги за ориентиране в своята практика.

По този начин решенията на OCCAY се отнасят до различни нива, като се започне от дигиталните компетенции на отделните кариерни консултанти до стратегическите и инфраструктурни промени в организациите, необходими за осигуряване на ефективна интеграция на дигиталните инструменти.

V. ДОПЪЛНИТЕЛНИ ЗАБЕЛЕЖКИ

- (1) Усилията за системно въвеждане на дигитални инструменти в услугите за кариерно ориентиране може да се сблъскат със съпротивата на определени кариерни специалисти, които вярват, че дейността лице в лице трябва да останат централни за кариерното консултиране.

Следователно всички усилия за създаване на политика трябва да бъдат придружени от кампании за повишаване на осведомеността, подчертаващи ползите от ИКТ за кариерните услуги. Практиците трябва да признаят трансверсалния характер на дигиталните умения за кариерно ориентиране и да приемат промените в предоставянето на услуги.

- (2) Гражданите могат да се възползват пълноценно от онлайн или смесените кариерни услуги само ако самите те притежават съответните дигитални компетентности. Докато кариерните консултанти могат да помогнат на своите клиенти при използването на дигитални инструменти до известна степен, отговорността за развиване на дигиталните умения на гражданите от възможно най-ранна възраст е в сферата на системата за образование и обучение.

В този смисъл политиките трябва допълнително да насърчават прилагането на стратегически документи за подобряване на предоставянето на дигитални компетентности в образованието и обучението, като например План за действие за дигитално образование 2021-2027 г., Дигитален компас, политическа програма на Дигиталното десетилетие 2030 г., Рамка за дигитална ²компетентност ³за ⁴гражданите

²СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ. План за действие за дигитално образование 2021-2027 Пренастройване на образованието и обучението за дигиталната ера. COM(2020) 624 окончателен

³СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ. 2030 Digital Compass: европейският път за дигиталното десетилетие. COM(2021) 118 окончателен

⁴РЕШЕНИЕ (ЕС) 2022/2481 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 14 декември 2022 г.

и други, и насърчаване на локализирането на конкретни разпоредби, като се започне от микрониво.

- (3) Въпреки че интегрирането на дигитални решения може значително да повиши гъвкавостта на услугите за кариерно ориентиране и да разшири достъпа до нови целеви групи, те също могат да послужат като причина за изключване, тъй като определени групи от населението (жители на отдалечени райони, лица с ниска грамотност и дигитални умения, уязвими хора) могат да станат жертва на дигиталното разделение.

Поради това е от изключително значение мерките за интегриране на дигиталните услуги в кариерното ориентиране, разработени от политиците (било то правни рамки, схеми за финансиране или инфраструктурни проекти), да бъдат подкрепени от принципите на равен достъп и социално включване.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Пандемията от COVID-19 увеличи необходимостта от допълване на традиционното кариерно ориентиране с дигитални решения. Все още не е ясно дали конвенционалното кариерно консултиране може да бъде напълно заменено от базирани на технологии практики. Първо, несистематичната дигитална трансформация носи рискове от възпроизвеждане на неравностойно положение и неравенство. Второ, цялостното кариерно ориентиране изисква не само предаване на информация чрез взаимодействие лице в лице или онлайн, но и умела човешка намеса, при която кариерните консултанти внасят съпричастност, креативност, ентузиазъм и способност да дават възможност на своите клиенти.

Следователно, преобладаващото предположение е, че в бъдеще услугите за кариерно ориентиране ще се предоставят в хибридна или смесена форма. В този смисъл технологията трябва да се разглежда като допълнение и инструмент за разширяване на човешкия потенциал, който позволява създаването на достъпни, гъвкави и индивидуализирани услуги за ориентиране.

Интегрирането на дигитални решения във всички аспекти на предоставянето на услуги изисква последователни усилия на различни заинтересовани страни. Самите практики по ориентиране трябва редовно да подобряват своите технически умения и дигитални компетенции, за да работят ефективно в контекста на смесено предоставяне на услуги. Съществуващите системи за ориентиране изискват по-нататъшно адаптиране – преди всичко развитие на техническата инфраструктура и осигуряване на оборудване, което изисква адекватно финансиране. И накрая, съгласуваната интеграция на технологичните решения в ориентирането през целия живот изисква съгласуваност на политиките, многостепенни партньорства и обмен на информация.

установяване на програмата за политика на дигиталното десетилетие 2030 г.

Приложение 1. Специфични препоръки за всяка държава

Австрия

В Австрия се препоръчва да се предприемат следните мерки на политическо ниво:

- (1) Преглед на австрийската национална стратегия за учене през целия живот (LLL:2020) и я актуализира, като включи дигиталното измерение във всичките пет ключови приоритета, съдържащи се в нея;
- (2) Актуализиране на стратегията за ориентиране през целия живот и специфичните за училището концепции за ориентиране чрез включване на дигиталното измерение във всички аспекти на практиката на консултиране;
- (3) Преразглеждане на съществуващите системи за осигуряване на качеството (като външни процедури за осигуряване на качеството за неутрално по отношение на доставчика кариерно ориентиране в Австрия, минимални стандарти за обществените служби по заетостта и други) чрез включване на дигиталното измерение;
- (4) Инициране на програми за мониторинг на съществуващите услуги за ориентиране (както лице в лице, така и онлайн) и събиране на доказателства за оценка на тяхната ефективност;
- (5) Обмислете разработването на модел на компетентност за дигитални умения на консултанти по кариерно ориентиране (модел на компетентност за дигитални умения за преподаватели Digi.kompP може да служи като пример);
- (6) Включване на дигитални умения в основно и допълнително обучение на учители, вътрешно обучение, предоставяно от публичните служби по заетостта и социалните партньори, както и други квалификационни програми за кариерни консултанти;
- (7) Насърчаване на използването на дигитални технологии за създаване на проактивни, нископрагови онлайн и/или хибридни консултантски услуги за различни целеви групи, особено лица в неравностойно образователно положение;
- (8) Разпространяване на информация и повишаване на осведомеността относно онлайн услугите, предоставяни от Публичната служба по заетостта на Австрия, за да се осигури по-широко усвояване от гражданите (като eAMS-акаунти, eJob-Room, приложение „alle jobs“ и други);

България

Партньорството OCCAY призовава публичните власти в България да предприемат следните стъпки:

- (1) Разработване и прилагане на конкретна национална стратегия за развитие на системата за кариерно ориентиране като цяло и в частност на дигиталните услуги за кариерно ориентиране;
- (2) Създаване на устойчива многостепенна структура за управление на услугите за ориентиране през целия живот, която координира по-ефективно усилията на институциите и заинтересованите страни, ангажирани с политиките за кариерно ориентиране (Министерство на образованието, Агенция по заетостта, Национална агенция за професионално образование и обучение, Еврогайданс България);
- (3) Насърчаване на публичните органи и други лица, вземащи решения, да се възползват от партньорското обучение, възможностите за мобилност и работата в мрежа на експерти, за да проучат доказателства за добри практики и текущи развития на европейско и световно ниво при използването на технологии;

- (4) Оценяване на дигиталните умения и нуждите от подкрепа на персонала, ангажиран в услугите за кариерно ориентиране, и предлагайте достъпно целенасочено непрекъснато обучение за развитие относно прилагането на дигитални ресурси (включително безплатни възможности за качествено онлайн обучение);
- (5) Определяне на адекватно финансиране за дигитално оборудване, обучение на персонала и дигитални ресурси;
- (6) Насърчаване на разработването и използването на качествени дигитални ресурси в кариерното ориентиране като оценка на уменията, информация за пазара на труда, инструменти за планиране на кариера, отворени образователни ресурси, игрови инструменти и платформи и др.;
- (7) Инициране и подкрепа за преразглеждането на учебните програми, използвани за обучение на специалисти по кариерно ориентиране на национално ниво, като добавите специфични стандарти, свързани с дигиталната грамотност и гарантирате, че първоначалното и непрекъснато професионално обучение се занимава с теми като сигурност на данните, Индустрия 4.0, нововъзникващи работни места, дигитализация, набор от умения за бъдещето, дигитални иновации в кариерното ориентиране и тяхното етично значение;
- (8) Подобряване на дигиталните умения на практикуващите кариерно ориентиране и дигитализация на кариерните услуги, предлагани от Агенцията по заетостта, училища, университети, младежки служби и други доставчици;
- (9) Инвестиране в дигиталните умения на гражданите като цяло.

Германия

Предлага се да се предприемат следните мерки за подобряване на услугите за кариерно консултиране в Германия:

- (1) Да обмислят разработването на закон за ориентиране през целия живот, където онлайн и/или хибридните услуги за консултиране представляват неразделна част от ежедневната практика на ориентиране;
- (2) Поемане на лидерство при създаването на национална, междусекторна работна група, включваща представители на федерални министерства, щати, Федерална агенция по заетостта, асоциации на доставчици на ориентиране, образователни институции, профсъюзи, търговски камари и др., за да рационализира Предоставяне на услуги за насочване в офлайн и онлайн настройки и професионализиране на кариерни консултанти по отношение на дигиталните умения;
- (3) Преглед на съществуващите правни актове, регулиращи образователното и професионалното ориентиране (като Закона за професионалното обучение, Закона за възможностите за развитие на уменията, Книгите за социални кодекси и други), за да се подчертае правото на гражданите на онлайн и/или хибридни консултантски услуги;
- (4) Преразглеждане на съществуващите профили на компетентност и стандарти за качество чрез включване на дигиталната компетентност като неразделна част от набора от умения на кариерните консултанти и предоставяне на дигитални и/или хибридни услуги заедно с тези лице в лице – за обществените служби по заетостта, образователните институции (училища, институции за ПОО, университети), общински доставчици и камари:
  - в случай на ПЕС, следните ръководни документи могат да бъдат преразгледани: Концепция за ориентиране на Федералната агенция по заетостта и Ръководство за ориентиране през целия живот;

- за други доставчици на ориентиране, актуализираната концепция *Beratungsqualität*, *BeQi* (включително стандарти за качество, профил на компетентност и рамка за развитие на качеството) на Националния форум за ориентиране за образование, кариера и заетост може да се превърне в референтен документ;
- (5) Установяване на минимални изисквания по отношение на дигиталните умения на съветниците по ориентиране (както в публичния, така и в частния сектор) и осигуряване на подходящи предложения за обучение за повишаване на уменията;
- (6) Обмислете разработването на единни стандарти за осигуряване на качеството за предоставяне на услуги за ориентиране в онлайн и/или хибридни формати;
- (7) Проучване и разработване на технически решения за подобряване на взаимодействието между съществуващите банки данни, онлайн платформи за ориентиране и други поддържащи ресурси, които ще осигурят непрекъснатост на услугите и ще опростят навигацията около пазара на ориентиране от крайните потребители;
- (8) Проучете възможността за използване на дигитални технологии за създаване на повече синергии между насоки, валидиране и частични квалификации;
- (9) Насърчаване на развитието на дигитални компетентности като част от професионалната компетентност и средство за професионално развитие – както за консултантите по кариерно ориентиране, така и за гражданите като цяло (особено тези с ниско ниво на образование и квалификация);
- (10) Продължете да инвестирате в развитието на техническата инфраструктура.

Италия

В Италия силно се препоръчват следните действия на политическо ниво:

- (1) Изграждане на взаимодействие между частни и публични усилия в кариерното ориентиране, за да се увеличат максимално ефектите от инвестициите в дигиталния преход и да се избегне припокриването между програмите за финансиране;
- (2) Гарантиране, че дигиталните услуги за намиране на съответствие между работодатели и бъдещи служители (като MyAnPal) предоставят достъп с нисък праг за лица със слаби дигитални компетентности, за да се повиши ефективността на такива услуги;
- (3) Провеждане на редовна оценка на дигиталните умения на кариерните консултанти и разширяване на обхвата от гъвкави и персонализирани предложения за обучение за тяхното подобряване;
- (4) Укрепване на съществуващите мрежи и подобряване на взаимодействието и обмена на знания между различните заинтересовани страни, за да се избегне разпокъсването на усилията и да се хармонизира предоставянето на консултантски услуги на всички нива и във всички сектори;
- (5) Обмислете общите промени на пазара на труда и се възползвайте от европейските разработки и програми, като ги предоставите на кариерните консултанти;
- (6) Насърчаване на развитието на дигитални компетентности както сред младите хора, така и сред възрастните в духа на ученето през целия живот и подхода за ориентиране през целия живот.

Препратки

Barnes, SA., Bimrose, J., Brown, A., Kettunen, J., & Vuorinen, R. (2020). *Политика и практика за ориентиране през целия живот в ЕС: тенденции, предизвикателства и възможности. Окончателен доклад*. Европейска комисия; Служба за публикации на Европейския съюз. <https://doi.org/10.2767/91185>

Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2022). Nationale Weiterbildungsstrategie. Gemeinsam für ein Jahrzehnt der Weiterbildung – Aufbruch in die Weiterbildungsrepublik. https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Aus-Weiterbildung/nws-fortfuehrung-und-weiterentwicklung.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Cedefop (2018). *Наръчник с ИКТ практики за ориентиране и кариерно развитие*. Люксембург: Служба за публикации. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/368695>

Cedefop (2020). *Опис на системи и практики за ориентиране през целия живот – Австрия*. Национални рекорди на CareersNet. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-austria>

Cedefop (2020). *Опис на системи и практики за ориентиране през целия живот – Германия*. Национални рекорди на CareersNet. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-germany>

Cedefop (2020). *Опис на системи и практики за ориентиране през целия живот – Италия*. Национални рекорди на CareersNet. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices-italy>

Cedefop (2021). Нов поглед към професионализма на практикуващите ориентиране. *Информационна бележка на Cedefop*, декември 2021 г. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/543840>

Cedefop; Европейска комисия; ETF; ICCDPP; MOT; ОИСР; ЮНЕСКО (2020 г.). *Политика и практика за кариерно ориентиране в пандемията: резултати от съвместно международно проучване – юни до август 2020 г.* Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/318103>

Cedefop, Европейска комисия, ETF, MOT, ОИСР, ЮНЕСКО (2021 г.). *Инвестиране в кариерно ориентиране (2021)*. Книжка с насоки на IAG. https://www.ilo.org/skills/pubs/WCMS_762841/lang--en/index.htm

Cedefop и др. (2021 г.). *Дигитални преходи в ориентирането през целия живот: преосмисляне на професионализма на професионалистите в кариерата: колекция от експерти на CareersNet*. Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз. Работен документ на Cedefop; № 2. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/539512>

КОМПАС (2022). Фактори за успех в съвременните дигитални практики за кариерно консултиране. https://eurecons.com/wp-content/uploads/2022/02/The-Study_COMPASS_January-2022_LH.pdf

Euroguidance (2022). *Система за насочване в Австрия*. Национални системи за насочване. <https://www.euroguidance.eu/guidance-system-in-austria>

Euroguidance (2022). *Система за насочване в Германия*. Национални системи за насочване. <https://www.euroguidance.eu/guidance-system-in-germany>

Euroguidance (2023). *Система за насочване в Италия*. Национални системи за насочване. <https://www.euroguidance.eu/guidance-system-in-austria>

Европейска комисия (2023 г.). Предложение за ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА относно ключовите благоприятни фактори за успешно дигитално образование и обучение. COM(2023) 205 окончателен. Страсбург, 18.4.2023 г. <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-04/CR%20Proposal%20on%20key%20enabling%20factors%20for%20successful%20digital%20education%20and%20training.pdf>

Евридика (2023). *Стратегия за учене през целия живот*. Организация и управление. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/lifelong-learning-strategy>

Федерално министерство на труда и социалните въпроси и Федерално министерство на образованието и научните изследвания (2019 г.). *Национална стратегия за умения. Продължаващото образование и обучение като отговор на дигиталната трансформация*. <https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/EN/Topics/Initial-and-Continuing-Training/national-skills-strategy.pdf? blob=publicationFile&v=1#:~:text=With%20the%20National%20Умения%20Стратегия,prod%20ължаващо%20образование%20и%20умения%20развитие>

Секретариат на Федералното министерство на труда и социалните въпроси на Националната стратегия за умения (2021 г.). *Национална стратегия за умения. Доклад за изпълнение*. <https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/a805e-implementation-report-national-skills-strategy.pdf? blob=publicationFile&v=3>

Hooley, T. & Staunton, T. (2020). Ролята на дигиталните технологии в кариерното развитие. В Robertson, P., Hooley, T., & McCash, P. (Eds.). *Оксфордският наръчник за кариерно развитие*. Оксфорд: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190069704.013.22>

Международна организация на труда (2021). Дигитализиране на услугите за кариерно ориентиране – Бележка с насоки за политиката. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_841125.pdf

Kettunen, J., & Sampson, JP (2019). Предизвикателства при прилагането на ИКТ в кариерните услуги: перспективи от експерти по кариерно развитие. *Международен журнал за образователно и професионално ориентиране*, 19 (1), 1-18. <https://doi.org/10.1007/s10775-018-9365-6>

Лампе Б., Шобер К. (2021). OECD-Empfehlungen zur Weiterbildungsberatung in Deutschland: Schritte in die richtige Richtung? – Ein Kommentar aus nfb-Sicht. https://www.forum-beratung.de/wp-content/uploads/2021/08/nfb-Kommentar-OECD-Studie-Weiterbildungsberatung_final.pdf

Mouratoglou, N. и Villalba-Garcia, E. (2022). *Свързване на ориентирането през целия живот и валидирането на неформалното и самостоятелното учене чрез прилагане на ИКТ*. Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз. Работен документ на Cedefop; № 8. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/692674>

Nationales Forum Beratung in Bildung, Beruf und Beschäftigung eV (2022). *Aufsuchende und mobile Beratung – Ansätze und Empfehlungen aus Studien der EU und der OECD*. https://www.forum-beratung.de/wp-content/uploads/2022/02/NL-nfb_1-2022_Studien-der-EU-und-OECD_Schober.pdf

OCCAY (2022). Таблица за самооценка и анализ на потребностите от дигитални компетентности. Анализ на данни. https://occay.eu/wp-content/uploads/2023/02/OCCAY_PR1_Report_EN.pdf

ОИСП (2021 г.). *Продължаващо образование и обучение в Германия*, Getting Skills Right, OECD Publishing, Париж, <https://doi.org/10.1787/1f552468-en>

ÖSB Studien & Beratung gGmbH (2021). *Die ersten 10 Jahre: Erfolge – Geschichten – neue Chancen.* Bildungsberatung im Fokus. <https://erwachsenenbildung.at/downloads/themen/bildungsberatung/Bildungsberatung-im-Fokus-02-2021.pdf>

Österreichs Agentur für Bildung und Internationalisierung (2023). Das österreichische Bildungs- Und Berufsberatungssystem. <https://www.bildungssystem.at/bildungs-und-berufsberatung/das-oesterreichische-bildungs-und-berufsberatungssystem>

Сампсън, JP, Kettunen, J., & Vuorinen, R. (2020). Ролята на практиците в подпомагането на хората да използват ефективно информационните и комуникационните технологии в кариерните интервенции. *Международен журнал за образователно и професионално ориентиране*, 20 (1), 191-208. <https://doi.org/10.1007/s10775-019-09399-y>

Шобер К., Лампе Б. (2022). *Кариерно ориентиране и консултиране през целия живот. Структури и услуги в Германия.* 3-то напълно преработено издание. Nationales Forum Beratung in Bildung, Beruf und Beschäftigung eV (nfb). https://www.euroguidance-deutschland.de/SharedDocs/Downloads/DE/LBB-in-DE_en.pdf?blob=publicationFile&v=2

Европейската мрежа за политики за ориентиране през целия живот (2012 г.). *Разработване на политики за ориентиране през целия живот: Европейски набор от ресурси.* http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/ELGPN_resource_kit_2011-12_web.pdf/

Европейската мрежа за политики за ориентиране през целия живот (2015 г.). *Насоки за политики и развитие на системи за ориентиране през целия живот.* Референтна рамка за ЕС и за Комисията. <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-6-guidelines-for-policies-and-systems-development-for-lifelong-guidance>

YouthWiki (2022). *Кариерно ориентиране и консултиране – Австрия*. Заетост и предприемачество. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/34-career-guidance-and-counselling>

YouthWiki (2023). *Кариерно ориентиране и консултиране – Германия*. Заетост и предприемачество. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/34-career-guidance-and-counselling>

YouthWiki (2023). *Кариерно ориентиране и консултиране – Италия*. Заетост и предприемачество. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/italy/34-career-guidance-and-counselling>

Zainudin, ZN, Hassan, SA, Abu Talib, M., Ahmad, NA, Yusop, YM, & Asri, AS (2020). Технологично подпомагано кариерно консултиране: приложения, предимства и предизвикателства като услуги и ресурси за кариерно консултиране. *Международно списание за академични изследвания в областта на бизнеса и социалните науки*. 10 (11), 67-93.